

І.М.Сащук

АЛГОРИТМ КОРЕКЦІЇ ФАЗОВИХ ВИКРИВЛЕНЬ В ПРИЙМАЛЬНИХ КАНАЛАХ ЕКВІДИСТАНТНОЇ АНТЕННОЇ РЕШІТКИ

Розглянутий фазовий розподіл в розкритві еквідистантної антенної решітки при пеленгації двох джерел радіовипромінювання різної інтенсивності. Запропонований алгоритм корекції фазових викривлень в приймальних каналах антенної решітки.

Ефективність алгоритмів просторової обробки сигналів в багатоканальних інформаційних системах з антенними решітками (АР) суттєво залежить від ідентичності частотних характеристик приймальних каналів. Наявність фазових викривлень в приймальних каналах приводить до збурення кореляційної матриці сигналів на їх виході $\mathbf{R} = \overline{\mathbf{X}(t)\mathbf{X}^H(t)}$, яка набуває вигляду

$$\mathbf{R}_u = \mathbf{O}\mathbf{R}\mathbf{O}^H, \tag{1}$$

де $\overline{\mathbf{X}(t)}$ - N -мірний вектор вихідних сигналів приймальних елементів АР; $\mathbf{O} = \text{diag}(\exp(j\xi_n))$; ξ_n - середньоквадратичне значення фазових викривлень в n -тому приймальному каналі; $(\cdot)^H$ - знак спряження за Ермітом; $n = \overline{1, N}$; N - кількість приймальних каналів АР. Як наслідок, при фазових збуреннях має місце зменшення відношення сигнал/шум на виході пристрою обробки [1], збільшення зміщення в оцінці кутових координат джерел радіовипромінювання (ДРВ) [2], погіршення роздільної здатності в зоні огляду інформаційної системи тощо.

В [3] запропонований алгоритм корекції амплітудно-фазових похибок в приймальних каналах АР, який базується на використанні апріорної інформації про просторовий розподіл одного або декількох (в останньому випадку покращується якість корекції) еталонних ДРВ в зоні огляду інформаційної системи. Враховуючи, що еталонні ДРВ повинні бути розміщені в дальній зоні, виконати вказану вимогу не завжди можливо.

Нижче запропонований алгоритм корекції фазових викривлень, вільний від вказаного недоліку. Сутність алгоритму полягає в відновленні “викривленого” фазового розподілу в розкритві лінійної еквідистантної АР у випадку пеленгації одного або двох ДРВ.

Вектор сигналів на виході приймальних елементів АР можна подати у вигляді

$$\overline{\mathbf{X}(t)} = \overline{\mathbf{U}}_c(t) + \overline{\mathbf{U}}_d(t), \tag{2}$$

де $\overline{\mathbf{U}}_d(t)$ - N -мірний вектор суперпозиції M комплексних сигналів ДРВ; $\overline{\mathbf{U}}_c(t)$ - N -мірний вектор комплексних амплітуд власних шумів каналів прийому. У випадку пеленгації двох ДРВ сигнал в довільному n -тому приймальному каналі визначається виразом

$$\dot{U}_c(t) = a_1 e^{j(\varphi_1(n-1)+w_0 t)} + a_2 e^{j(\varphi_2(n-1)+w_0 t)} = \rho_n e^{j\psi_n}, \tag{3}$$

де $\varphi_m = \frac{2\pi}{\lambda} d \sin \theta_m$; $a_m = \sqrt{P_m}$; $m = 1, 2$; $w_0 = \frac{2\pi c}{\lambda}$; ρ_n і ψ_n - модуль та аргумент комплексної величини $\dot{U}_c(t)$; λ - довжина хвилі; d - крок АР; θ_m - кутовий напрямок на m -тий ДРВ відносно нормалі до АР; P_m - потужність сигналу m -того ДРВ.

Для визначення фазового розподілу в розкритві АР знайдемо $\dot{U}_c$. Опускаючи швидкоосцилюючий множник $e^{jw_0 t}$, з (3) маємо

$$\begin{aligned} \dot{U}_c &= \exp\left(j \frac{(\varphi_1 + \varphi_2)(n-1)}{2}\right) \left(a_1 \exp\left(j \frac{(\varphi_1 - \varphi_2)(n-1)}{2}\right) + a_2 \exp\left(-j \frac{(\varphi_1 - \varphi_2)(n-1)}{2}\right) \right) = \\ &= \exp(j\psi_\Sigma(n-1)) (a_1 + a_2) \cos(\psi_\Delta(n-1)) + j(a_1 - a_2) \sin(\psi_\Delta(n-1)), \end{aligned} \tag{4}$$

де $\psi_\Sigma = \frac{\varphi_1 + \varphi_2}{2}$; $\psi_\Delta = \frac{\varphi_1 - \varphi_2}{2}$. З останнього виразу знайдемо ψ_n :

$$\psi_n = \psi_\Sigma(n-1) + \arctg\left(\left(\frac{a_1 - a_2}{a_1 + a_2}\right) \text{tg}(\psi_\Delta(n-1))\right). \tag{5}$$

З (5) видно, що при прийманні двох сигналів різної інтенсивності фазовий розподіл в розкритті АР змінюється не лінійно. Різниця фаз сигналів сусідніх приймальних елементів в цьому випадку залежить в тому числі і від відношення потужностей сигналів ДРВ $\frac{P_1}{P_2}$.

У випадку рівнопотужних ДРВ $a_1 = a_2$, і

$$\psi_n = \psi_\Sigma (n - 1). \tag{6}$$

Отже, при пеленгації двох рівнопотужних ДРВ фазовий розподіл в розкритті еквідистантної АР є лінійно зростаючою функцією. Різниця фаз сигналів сусідніх приймальних елементів АР залишається постійною і дорівнює ψ_Σ .

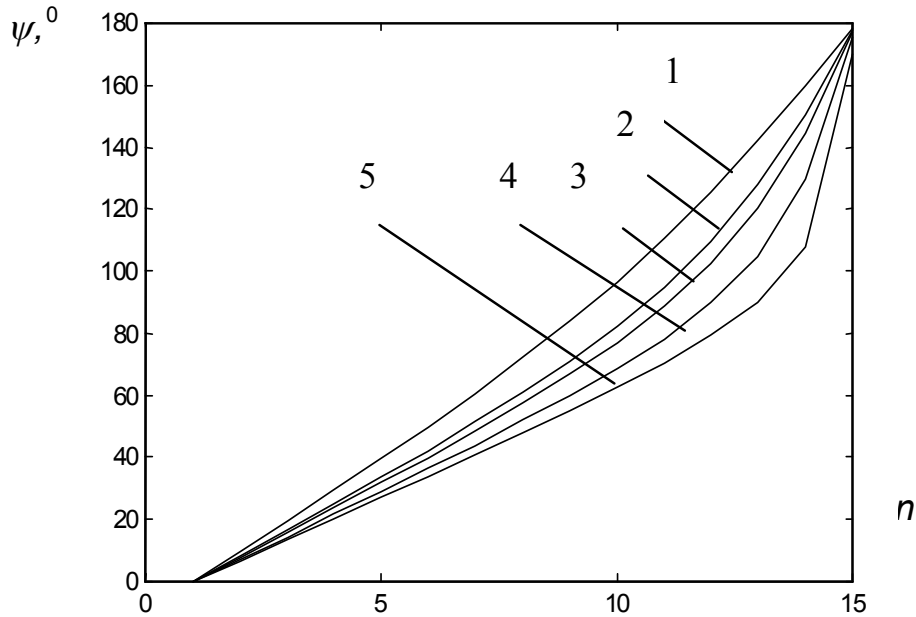

Рис.1

На рис.1 представлені графіки залежності $\psi_n = f(n)$ для різних $\frac{P_1}{P_2}$ і кутовій відстані між ДРВ, що дорівнює 0,6 ширини діаграми направленості АР. Крива 1 відповідає відношенню $\frac{P_1}{P_2} = 0,2$, крива 2 – 0,4, крива 3 – 0,5, крива 4 – 0,6, крива 5 – 0,7.

З (5) витікає, що для відновлення “викривленого” фазового розподілу в розкритті АР необхідно визначити ψ_Σ , ψ_Δ і відношення потужностей сигналів $\frac{P_1}{P_2}$. Для вирішення вказаної задачі достатньо мати три з N приймальних канали з ідентичними і невикривленими характеристиками, тобто $\xi_1 = \xi_2 = \xi_3 = 0$. В цьому випадку має місце система рівнянь

$$\left. \begin{aligned} \psi_\Sigma + \arctg(y \cdot \operatorname{tg} \psi_\Delta) &= \arg(\dot{r}_{21}) \\ 2\psi_\Sigma + \arctg(y \cdot \operatorname{tg} 2\psi_\Delta) &= \arg(\dot{r}_{31}) \\ y^2 \sin^2 \psi_\Delta + \cos^2 \psi_\Delta &= |\dot{r}_{21}| - \sigma_w^2 \\ y^2 \sin^2 2\psi_\Delta + \cos^2 2\psi_\Delta &= |\dot{r}_{31}| - \sigma_w^2 \\ P_1 + P_2 + \sigma_w^2 &= |\dot{r}_{11}| \end{aligned} \right\}, \tag{7}$$

де $y = \frac{P_1 - P_2}{P_1 + P_2}$; $\dot{r}_{11}$, $\dot{r}_{21}$, $\dot{r}_{31}$ - відповідні елементи кореляційної матриці сигналів; σ_w^2 - потужність внутрішніх шумів в незбурених каналах прийому АР.

Розв’язуючи систему рівнянь (7) відносно ψ_Σ , ψ_Δ і y , отримаємо

$$\left. \begin{aligned} \psi_{\Delta} &= -\arccos \left[0.5 \cdot \frac{\sqrt{|\dot{r}_{31}|^2 - (|\dot{r}_{11}| - \sigma_w^2)^2}}{\sqrt{|\dot{r}_{21}|^2 - (|\dot{r}_{11}| - \sigma_w^2)^2}} \right] \\ y &= \frac{\sqrt{\frac{|\dot{r}_{21}|^2}{(|\dot{r}_{11}| - \sigma_w^2)^2} - \cos^2 \psi_{\Delta}}}{\sin \psi_{\Delta}} \\ \psi_{\Sigma} &= \arg(\dot{r}_{21}) - \arctg(y \cdot \operatorname{tg} \psi_{\Delta}) \end{aligned} \right\} \quad (8)$$

Уточнення знаку величини y здійснюється шляхом розв’язку рівняння

$$Ay^3 + By^2 + Cy + D = 0, \quad (9)$$

яке нескладно отримати після перетворень рівнянь 1) і 2) системи (7). Коефіцієнти в (9) визначаються за формулами

$$\begin{aligned} A &= \operatorname{tg}^2 \psi_{\Delta} \operatorname{tg} 2\psi_{\Delta}, \quad B = (\operatorname{tg}^2 \psi_{\Delta} - 2\operatorname{tg} \psi_{\Delta} \operatorname{tg} 2\psi_{\Delta})(\operatorname{tg}(2 \arg(\dot{r}_{21}) - \arg(\dot{r}_{31}))), \\ C &= 2\operatorname{tg} \psi_{\Delta} - \operatorname{tg} 2\psi_{\Delta}, \quad D = -(\operatorname{tg}(2 \arg(\dot{r}_{21}) - \arg(\dot{r}_{31}))). \end{aligned} \quad (10)$$

Отримані розв’язки дозволяють відновити фазовий розподіл в розкритті лінійної еквідистантної АР при пеленгації двох ДРВ і наявності трьох незбурених каналів в складі АР.

Оцінка ефективності корекції фазових викривлень за допомогою запропонованого алгоритму здійснювалась шляхом статистичного моделювання. В зоні огляду інформаційної системи з 10-елементною АР знаходились два ДРВ, кутова відстань між якими складала 0,6 ширини діаграми направленості. Відношення потужностей ДРВ вибиралось рівним 0,1. Пеленгація здійснювалась за алгоритмом Кейпона [4]. На рис.2 представлені графіки функції $p(\theta)$, що характеризує зміну потужності на виході пристрою обробки в залежності від контрольованого напрямку в зоні огляду інформаційної системи.

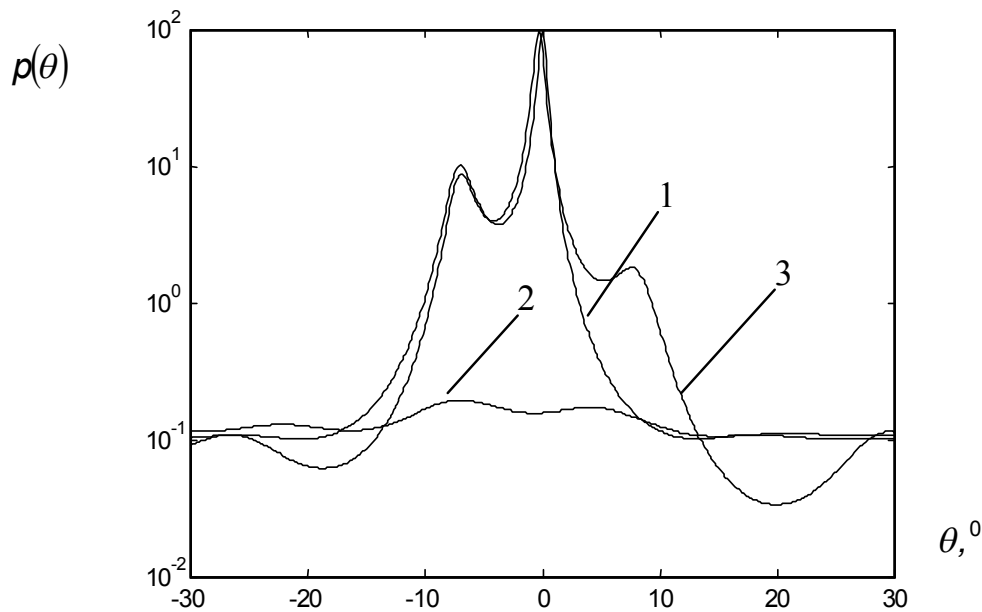

Рис. 2

Крива 1 відповідає відсутності фазових викривлень, крива 2 – їх наявності ($\xi_n = 40^\circ, n = \overline{4, N}$), крива 3 – корекції фазових викривлень згідно з запропонованим алгоритмом. Видно, що по кількості максимумів кривої 3, що перевищили поріг прийняття рішення, можна визначити кількість ДРВ, а по координатах максимумів – кутові координати ДРВ.

Відмітимо, що запропонований алгоритм корекції практично інваріантний до величини фазових викривлень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ширман Я.Д., Манжос В.Н. Теория и техника обработки радиолокационной информации на фоне помех. - М.: Радио и связь, 1981. - 416 с.
2. Абрамович Ю.И., Качур В.Г., Михайлюков В.Н. Эффективность пространственной компенсации помех в системах с неидентичными каналами приема //Радиотехника и электроника, 1989. - №6.
3. В.В.Караваев, В.С.Молодцов. Влияние нестабильности частотных характеристик аналоговых трактов на свойства адаптивных антенн и ее компенсация. Препринт №8611. – М.: РТИ им. А.Л.Минца АН СССР, 1987. – 12 с.
4. Караваев В.В., Сазонов В.В. Статистическая теория пассивной локации. - М.: Радио и связь, 1987.-240 с.

САЩУК Ігор Миколайович - старший викладач Житомирського військового інституту радіоелектроніки ім. С.П.Корольова.

Наукові інтереси:

- цифрова обробка сигналів.

И.Н.Сащук

Алгоритм коррекции фазовых искажений в приемных каналах эквидистантной антенной решетки.

Рассмотрено фазовое распределение в раскрыве эквидистантной антенной решетки при пеленгации двух источников радиоизлучения разной интенсивности. Предложен алгоритм коррекции фазовых искажений в приемных каналах антенной решетки.

I.M.Sashchuk

A correction algorithm of phase distortions in receiving channels of antenna array.

A phase distribution on the surface of antenna array on condition of two radiation sources with different intensity was considered. A correction algorithm of phase distortions in receiving channels of antenna array was offered.